

Datça Hurmasının Korunması için Yapılması Gerekenler

Datça hurmasının karşı karşıya olduğu en önemli tehdit kırmızı palmiye böceğidir (hurma kırmızı hortumluböceği). Bu böcek Mısır'dan ithal edilen palmiye ağaçlarının üzerinde ülkemize girmiş ve o günden bu yana yayılarak Akdeniz ve Ege kıyılarımızda palmiye türü ağaçların büyük ölçüde kurumasına neden olmuştur.

Kırmızı palmiye böceği Datça'daki palmiye tipi ağaçlarda da kurumalara yol açmıştır. Örneğin, dört yıldan bu yana Aktur Sitesi yönetimi tarafından site içerisindeki palmiye türü ağaçlarda kırmızı palmiye böceğinin etkilediği görülmüştür. Hastalandığı tespit edilen ağaçlar kesilip imha edilerek böceğin yayılması engellenmeye çalışılmaktadır. Ağaca yerleşmiş ve ağaçtan beslenmeye başlamış böceğe karşı ağacı kurtarmaya yönelik olarak ilaçlamadan mikrodalga ile yakmaya kadar kadar birçok yöntem denenmiş ancak kesin bir çözüm bulunamamıştır. Örneğin sadece Suudi Arabistan'da böceğin hurma endüstrisine verdiği zarar yıllık 200 milyon dolar seviyelerindedir.

Datça hurmasının karşı karşıya olduğu en önemli tehdit Aktur Sitesi'ne kadar gelmiş olan böceğin 5 km uzaklıktaki hurma kümelerine bulaşmasıdır. 2015 yazında yapılan izleme çalışmalarında hurma kümelerinde bir kuruma tespit edilmemiştir. Datça hurması topluluklarına bundan sonraki böcek yayılmalarının önüne geçmek için, hurma topluluklarının 5-6 km. çevresinde kalan (böceğin ulaşma menzili) tüm egzotik hurma ve palmiye ağaçlarının kesilmesi ya da çok sıkı ve düzenli bir şekilde böceklenme olup olmadığının kontrol edilmesi gereklidir.

Türkiye'ye endemik ve tek doğal hurma/palme türü olan Datça hurmasının korunması için bugün ilk yapılması gereken şey, kırmızı palmiye böceğinin hurmaların bulunduğu alanlara ulaşmasına neden olabilecek kadar yakındaki egzotik hurma/palme ağaçlarının kaldırılmasıdır.

Kırmızı palmiye böceği (Hurma kırmızı hortumluböceği)

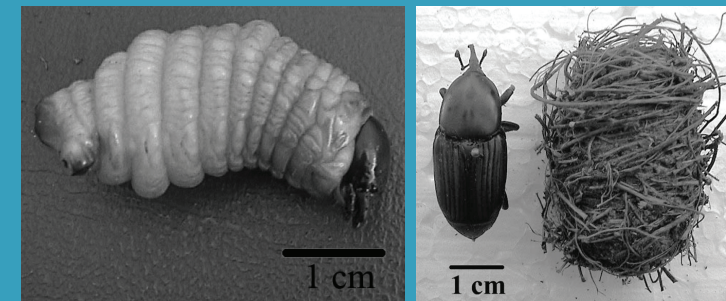
Yayılışı: İspanya'dan Papua Yeni Gine'ye kadar geniş bir alan.

Ağaca yerleşme: Dişi palmiye böceği ömrü boyunca ortalama 200 adet yumurtayı yeni çıkan yaprakların gövde ile birleştiği yere veya gövde ve yapraklardaki yaraların içerisine bırakır.

Ağacı çürütme: Yumurtalardan çıkan ve 5 cm. boya ulaşabilen larvalar gövde içerisine girerek yumuşak lifli dokuyla beslenir, gövde içerisinde tüneller açar ve artan tünel sayısına bağlı olarak ağacın gövdesini zayıflar. Bu da ağacın kolaylıkla devrilmesine ya da çürüyerek ölümüne neden olur.

Ağaçtan ayrılma ve yayılma: İki ay boyunca gelişen larvalar pupa evresinde de iki hafta geçirdikten sonra 3 cm boyunda, uçabilen ve 3-4 aylık ömrü olan erişkin böceklere dönüşürler.

Konakladıkları ağaçlar: Hurma ve palmiye türleri.

(Kaynak: Karut ve Kazak, 2005)

Datça Hurması

Phoenix theophrasti

DOĞA KORUMA MERKEZİ
NATURE CONSERVATION CENTRE

İletişim için: Doğa Koruma Merkezi
1293 Sok. 9/32 Aşağı Öveçler ANKARA
(0312) 287 81 44

www.dkm.org.tr

DOĞA KORUMA MERKEZİ
NATURE CONSERVATION CENTRE

Datça Hurmasını Tanıyalım

Bilimsel adı: *Phoenix theophrasti*

İngilizce adı: Theophrastus's date palm, Cretan date palm

IUCN tehdit kategorisi: Tehdide yakın (NT)

Endemiklik: Bölgesel endemik

Boy: Ortalama 10-15 metre

Doğal görünüşü: Dipten ve yandan verdiği sürgünlerle tek bir ağaçtan ziyade ağaç kümesi şeklinde bir yapı.

Üreme: Erkek ve dişi çiçekler farklı ağaçlarda bulunurlar. Mayıs ayında çiçeklenme olur ve meyveler dişi ağaçların üzerinde sonbaharda olgunlaşır. Meyveleri yenmez.

Yayılışı: Girit Adası ve Güneybatı Anadolu

Habitatı: 300 metreye kadar yükselen mevsimlik derelerin kenarları, kumluk, taşlık, kayalık kıyı alanları.

Hurmalar

Palmiyegiller ailesinden, *Phoenix* cinsine ait 14 farklı tür, Kanarya Adaları'ndan Malezya'ya kadar bataklık, çöl, deniz kıyısı gibi birçok farklı habitatta yayılış gösterir; ancak çoğu türleri yarı kurak bölgelerde taban suyunun yükseldiği dere ve kaynakların yakınlarında bulunurlar. En iyi bilineni hurma olarak tükettiğimiz meyveleri veren *Phoenix dactylifera*'dır.

Datça hurmasının bilimsel adı, M.Ö. 400 yıllarında yazılmış Bitkilerin Tarihi adlı kitabın yazarı Theophrastus'a ithafen verilmiştir.

Yayılışı

Datça hurması, Datça-Bozburun Özel Çevre Koruma Alanı'nda dokuz farklı dereboyu ve güney kıyı şeridindeki birkaç kıyıda yayılış gösterir. Bunun dışında daha küçük gruplar halinde Bodrum-Gölköy, Kumluca-Karaöz ve Patara'da da bulunmaktadır (bkz. haritadaki kırmızı işaretli alanlar).

Datça hurması endemik bir türdür ve sadece çok sınırlı alanlarda bulunur. Türkiye'deki diğer endemik ağaç türleri gibi -örneğin sığla (günlük), bozpırnal meşesi, kasnak meşesi - korunmaları gereklidir.

Datça hurmasının karşı karşıya olduğu tehditler

- Özel mülkiyet alanlarındaki yapılaşma ve turizmin gelişmesi
- Yol yapımı veya genişletilmesi
- İklim değişikliği
- Böcek zararları

Datça Hurmasının Korunması İçin Yapılanlar

Datça hurmasının bulunduğu alanlar orman alanları içindedir. 2014 yılında yenilenen orman yönetim planlarında bu alanlar doğa korumaya ayrılmıştır. Dolayısıyla bu alanlarda (özel mülkiyetler de dahil) yapılması planlanan her türlü yol, bina vb. yapılaşmaların öncelikle orman işletmesinden izin alması gerekir. Bu tür yapılaşmalara ya tamamen izin verilmez ya da Datça hurması kümelerini ve habitatını bozmayacak şekilde yapılması şartıyla sınırlı ölçüde izin verilir.

Orman işletmesi tarafından, Datça hurması ağaçlarından toplanan meyvelerden elde edilen tohumlarla fidan üretimi yapılmaktadır. Üretilen fidanlarla ağaçlandırma çalışmaları yapılmaktadır (Alavara, Emecik Köyü). Tohum saklama, fidan üretimi ve ağaçlandırma çalışmaları, Datça hurmasının yangın ve iklim değişikliği gibi doğal afetlerden yok olma riskini azaltmaktadır.

Datça hurması topluluklarının durumlarını takip etmek amacıyla her yıl düzenli olarak izlenmeleri için çalışmalara başlanmıştır. Doğa Koruma Merkezi'in yürüttüğü "Datça Hurmaları Korunuyor" projesi kapsamında, izleme çalışmaları SGP-COMDEKS programının desteği ve OGM ile yerel STK'ların da katılımı ile sürdürülmektedir.